

ACADEMICORUM

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Quatuor omnino libros Academicarum disputationum scripsit Cicero, in quibus omnem philosophiam Academie cum veteris rum novæ explicavit, sed ita, ut facile intelligeretur, se novam veteri præferre. Itaque induxit Varonem Antiochi veterem Academiam instaurare cupientis, se autem Pbilonis partes suscipientem, qui novæ Academie placita renuerat, sed ita, ut nihil inter veterem & novam interesse disputaret; quod Antiochus libro, quem Sotus inscripserat, negabat. Horum quatuor librorum primi tantum fragmentum hoc restat, in quo post præfationem, quæ de instituto Philosophiæ Latinis literis illustrandæ agit, & occasionem sermonis demonstrat, cap. 1. 3. Varro primum inde a Socrate repetens usque ad Arcesilam, Philosophiæ rationem exponit: cap. 4. 13. Deinde Cicero ab Arcesila incipit, & in Carneade desinit. Summa sermonis Varroniani hæc est: Socratem primum cœpisse de moribus magis, quam de rerum natura disputare, in qua unice superiores philosophi versati erant, atque in omnibus sermonibus usum esse illa epaveta, qua nihil se scire diceret, nisi idipsum, quod nihil sciret. Hujus discipuli Platonis auctoritate unam & consensientem duobus vocabulis Philosophiæ formam institutam esse, Academicorum & Peripateticorum, qui certam & completam philosophiæ formulam composuerint, sed Socraticam dubitationem, & de omnibus rebus sine assensione disputandi consuetudinem reliquisse, atque ita artem philosophiæ effecisse: cap. 4. Triplicem autem fuisse philosophandi rationem, unam de vita & moribus, quæ a natura peteretur, cui parendum, in qua summum bonum quærendum diceret; cap. 5. 6. Alteram de natura quæ contineretur effectione, & materia, quam fingit & format effectio: cap. 7. 8. Tertiam, quæ in ratione & differendo versetur, du-

ctam

ctam illam quidem a sensibus, sed ita, ut iudicium veritatis non sensibus fallentibus, sed menti tribueretur, quæ sola cerneret quod semper esset simplex, & unius modi, & tale, quale esset, quam ideam appellavissent. Omnem a sensibus ductam cognitionem opinabilem tantum esse, scientiam tantum in animi morionibus & rationibus esse: cap. 9. Aristotelem deinde primum ideas labefactasse, Theophrastum negasse in virtute sola positum esse beate vivere, Stratonem totum se ad naturæ obscuritatem contulisse: cap. 10. Zenonem autem in primis disciplinam corrigere conatum esse, & plurima in triplici illa ratione novasse: cap. 11. 12. Zenoni deinde se opposuisse Arcesilam, non pertinacia, sed obscuritate rerum commotum, & revocasse illam veteribus omnibus usurpata de rebus omnibus dubitandi consuetudinem, nihilque dixisse sciri posse, ne idipsum quidem, quod Socrates excepisset. Hanc esse Academiam novam appellatam, & ad Carneadem perductam. ERNESTUS.

I. N Cumano nuper cum mecum Atticus nociter esset, nuntiatum est nobis a M. Varro- ne, venisse eum Roma pridie vesperi, & nisi de via festus esset, continuo ad nos venturum fuisset. Quod cum audissemus, nullam moram interponendam putavimus, quin videre- mus hominem, nobiscum & studiis eisdem, & vetustate ami- citiæ conjunctum. Itaque confestim ad eum ire perreximus: paulumque cum ejus villa abessemus, ipsum ad nos venien- tem vidimus: atque illum complexi, ut mos amicorum est, fatis cum longo intervallo ad suam villam reduximus.

Hic pauca primo, atque ea percontantibus nobis, æquid forte Roma novi, Atticus, Omitte ista, quæ nec percontari, nec audire sine molestia possumus, quæso, inquit: & quære potius æquid ipse novi. Silent enim diutius Musæ Varro- nis, quam solebant: nec tamen istum cesare, sed celare quæ

Tom. II.

L

scri-

¹ In Cumano] Rure vel prædio, inter cum aliam villam, ad Lucrinum lacum in Gaurum montem & oppidum Puteolos. Cicero- nis fuit villa in litore, quod ille Puteola- verius, Ital. Ant. lib. IV. cap. 2.

scribat, existimo. Minime vero, inquit ille. Intemperantis enim esse arbitror scribere, quod occultari velit. Sed habeo opus magnum in manibus, quod jam pridem ad hunc eum ipsum (me autem dicebat) quaedam institui, quae & sunt magna sane, & limantur a me politius. Et ego, ista quidem, inquam, Varro, jam diu expectans, non audeo tamen flagitare: audiui enim e Libone² nostro, cujus nostri studium, (nihil enim ejusmodi celare possumus) non te ea intermittere, sed accuratius tractare, nec de manibus unquam deponere. Illud autem mihi ante hoc tempus nunquam in mentem venit a te requirere: sed nunc posteaquam sum ingressus res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis, philosophiamque veterem illam, a Socrate ortam, Latinis literis illustrare; quaero, quid sit, cur, cum multa scribas, genus hoc praetermittas, praesertim cum & ipse in eo excellas, & id studium totaque ea res longe ceteris & studiis & artibus antecedit.

II. Tum ille, Rem a me saepe deliberatam & multum agitatam requiris. Itaque non haesitans respondebo: sed ea dicam, quae mihi sunt in promptu; quod ista ipsa de re multum, ut dixi, & diu cogitavi. Nam, cum philosophiam viderem diligentissime Graecis literis explicatam, existimavi, si qui de nostris ejus studio tenerentur, si essent Graecis doctrinis eruditi, Graeca potius quam nostra lecturos: sin a Graecorum artibus & disciplinis abhorrent, ne haec quidem curaturos, quae sine eruditione Graeca intelligi non possunt. Itaque ea nolui scribere, quae nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarent.

Vides autem eadem ipse. Didicisti enim non posse nos Amasiani aut Rabirii similes esse, qui, nulla arte adhibita, de rebus ante oculos positis vulgari sermone disputant: nihil definiunt, nihil partiuntur, nihil apta³ interrogatione conclu-

² Libone] Scribonius Libo Varroni necessarius erat, vir sane doctus & historiarum scriptor: Liburnice autem & Achaice classis in bello civili praefuit. Ei libros nuncuparat Varro: citatur enim a Macrobio Varro ad

Libonem. Turneb.

³ Nihil apta interrogatione concludunt] Interrogatio hic de mera conclusione rationis, nulla nec interrogatione adhibita, nec responsione, intelligitur. Fortasse sumptum est

cludunt, nullam denique artem esse nec dicendi, nec differendi putant. Nos autem praecipis dialecticorum & oratorum etiam (quoniam⁴ utramque vim virtutem esse nostri putant) sic parentes, ut legibus; verbis⁵, quamquam novis, cogimur uti: quae docti (ut dixi) a Graecis petere malunt, indocti ne a nobis quidem accipiunt: ut frustra omnis suscipiatur labor.

Jam vero physica, si Epicurum, id est, si Democritum probarem, possem scribere ita plane, ut Amasiani. Quid est⁶ enim magnum, cum causas rerum efficientium sustuleris, de corpusculorum (ita enim appellat atomos) concursione fortuita loqui? Nostra tu physica nostri, quae contineantur ex effectione⁷ & ex materia ea, quam fingit & format effectio. Adhibenda⁸ enim geometria est: quoniam quibusnam quicumque enuntiare verbis, aut quem ad intelligendum poterit adducere haec ipsa de vita & moribus, & de expetendis fugiendisque rebus? Illi enim simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent. Apud nostros autem, non ignoras, quae sit & quanta subtilitas. Sive enim Zenonem sequare:

L 2 ma-

e consuetudine Stoicorum, qui Dialectici per excellentiam appellati sunt. Cicero quidem interrogatiunculas illorum saepe solet in ea significatione dicere, ut verbum interrogare, sicut illi *ἔρω*, pro rationem concludere. Clarum exemplum est in libro de fato ex Stoicis, cap. 12. Sic enim interrogant, Si fatum tibi est &c. ubi etiam *ἀγνοῖ λόγος* interpretatur interrogationem ignavam. Faber.

⁴ Utramque vim, virtutem esse nostri putant] Scientias quidem virtutes esse post Academicos docuerunt Stoici. Quintilianus Instit. Orat. lib. II. cap. 20. hanc rem fuisse tractat. Vide Ciceronem de Orat. I. 18. III. 18. de Fin. III. 21. 22. denique Laetium, VII. 46. Davivius.

⁵ Verbis, quamquam novis] Pro quamquam legit Landinus, aliquando. Faber, quam jam. Davivius, nonnunquam.

⁶ Quid est enim magnum, cum causas rerum efficientium sustuleris, de corpusculorum &c.] Obscuritatem, si qua est, offundit vocum usurpatio a vulgari usu remota. Res efficienter appellat Cicero quas vulgo dicimus causas. Infra cap. 6. De natura autem... ita dicebant, ut eam dividerent in res duas:

ut altera esset efficiens. Causas appellat, quas vulgo dicimus fines, vel causas propter quas agunt causas, quae appellantur efficientes. Porro Epicurei cum effici omnia corpusculorum fortuita concursione dicerent, causis finalibus locum nullum relinquebant. Anonymus.

⁷ Effectio] Causa efficiens. Turneb.

⁸ Adhibenda enim geometria est &c.] Locutus est admodum corruptus, ad quem tamen emendandum aliquantum nos libri veteres adjuverunt; in quorum nonnullis scriptum est materia pro geometria. Omnino vox geometria nihil hic loci habet. Cetera, quae perverbo nihil erant collocata, eadem opera & in suum locum restituta, & purgata sunt. Landinus. Nimirum vir ille doctus totum locum sic dederat, effectio (adhibenda enim ea materia est) haec ipsa de vita & moribus, de expetendis fugiendisque rebus. Illi simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent: apud nostros autem non ignoras, quae sit & quanta subtilitas: quam quibusnam quicumque enuntiare verbis? aut quem ad intelligendum poterit adducere? Sive enim Zenonem &c. Sed nimis audacem se praestitit Davivius.

magnum est efficere, ut quis intelligat, quid sit illud verum & simplex⁹ bonum, quod non possit ab honestate sejungi. Quod bonum quale sit, negat se omnino Epicurus sine voluntatibus sensum moventibus vel suspicari. Si vero Academiam veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus: quam erit illa acute explicanda nobis! quam argute, quam obscure etiam contra Stoicos differendum!

Totum igitur illud philosophiæ studium mihi quidem ipse fumo, & ad vitæ constantiam, quantam possum, & ad delectationem animi: nec ullum arbitror, ut apud Platonem est, majus aut melius a diis datum munus homini. Sed meos amicos, in quibus est studium, in Græciam mitto, id est, ad Græcos ire jubeo, ut ea a fontibus potius hauriant, quam rivulos confectentur. Quæ autem nemo adhuc docuerat, nec erat unde studiosi scire possent, ea, quantum potui, (nihil enim magnopere meorum miror) feci, ut essent nota nostris. A Græcis enim peti non poterant, ac post L. Ælii¹⁰ nostri occasum ne a Latinis quidem. Et tamen in illis veteribus nostris, quæ, Menippum¹¹ imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admista ex intima philosophia, multa dista dialectice: quæ quo facilius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati; in laudationibus¹², in iis ipsis antiquitatum¹³ proœmiis, philosophice scribere volumus, si modo consecuti fumus.

III. Tum ego, Sunt, inquam, ista, Varro. Nam nos in nostra urbe peregrinantes errantesque, tanquam hospites, tui libri quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui & ubi essemus, agnoscere. Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum; tu domesti-

cam,

⁹ Simplex] Non e tribus constatum generibus, animi, corporis, & fortunæ, sed in sola virtute positum. Turneb.

¹⁰ L. Ælii] De quo in Bruto, cap. 56.

¹¹ Menippum] Gellius lib. XIII. cap. 39. Probus in Virgilio Eclog. vi. 4c. Macrobius lib. I. cap. 7. 11. & lib. II. c. 7. Varro, inquit, in illa lepidissima satyra Menippe, que inscribitur, Nescis quid vesper velit. Et Cha-

rifus lib. I. Vide apud Laertium Menippi vitam; cujus libri multo risu referri. P. Menutius.

¹² In laudationibus] Δεγας, ut videtur, & εὐσεβες intelligit; hi enim laudationes passim vocantur. Devotus.

¹³ Antiquitatum] Quadraginta & uno libris constabant. De iis vide Augustinum C. D. lib. vi. cap. 3. Idem.

cam, tu bellicam disciplinam; tu sedem¹⁴ regionum, locorum; tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti: plurimumque poetis nostris, omninoque Latinis & literis luminis attulisti, & verbis: atque ipse varium & elegans omni fere¹⁵ numero poema fecisti, philosophiamque multis locis inchoasti, ad impellendum fatis, ad edocendum parum.

Causam autem probabilem tu quidem affers. Aut enim Græca legere mallent, qui erunt eruditi: aut ne hæc quidem, qui illa nesciunt. Sed da mihi nunc, satise probas? Immo verò & hæc, qui illa non poterunt; & qui Græca poterant, non contemnent sua. Quid enim causæ est, cur poetas Latinos Græcis literis eruditi legant, philosophos non legant? An quia delectat Ennius, Accius, multi alii, qui non verba, sed vim Græcorum expresserunt poetarum? Quanto magis philosophi delectabunt, si, ut illi Æschylum, Sophoclem, Euripidem, sic hi Platonem imitentur, Aristotelem, Theophrastum? Oratores quidem laudari video, si qui e nostris Hyperidem sint, aut Demosthenem imitati. Ego autem (dicam enim ut res est) dum me ambitio, dum honores, dum causæ, dum reipublicæ non solum cura, sed quædam etiam procuratio multis officiis implicatum & constrictum tenebat, hæc inclusa habebam; & ne obsolescerent, renovabam, cum licebat, legendo. Nunc vero & fortunæ gravissimo percussus vulnere, & administratione reipublicæ liberatus, doloris medicinam a philosophia peto, & otii oblectationem hanc honestissimam judico. Aut enim huic ætati hoc maxime aptum est: aut iis rebus, si quas dignas laude gessimus, hoc in primis consentaneum: aut etiam ad nostros cives erudiendos nihil utilius: aut, si hæc ita non sunt, nihil aliud video, quod agere possimus. Brutus quidem noster, excellens omni genere laudis, sic philosophiam Latinis literis persequitur,

¹⁴ Sedem regionum] Nam Roma in regiones quatuordecim divisa erat. Tacitus lib. xv. 4c. Quippe in regiones XIV. Roma dividitur. Turnebus.

¹⁵ Omni fere numero] Omni fere genere versus: nam mixtum erat carminum varietate, ut Quintilianus ait. Idem.

tur, nihil ut iisdem ¹⁶ de rebus Græcia desideret: & eandem quidem sententiam sequitur, quam tu. Nam Aristum Athenis audivit aliquamdiu, cujus tu fratrem Antiochum. Quamobrem, da, quæso, te huic etiam generi literarum.

IV. Tum ille, Istud quidem considerabo, nec vero sine te. Sed de te ipso quid est, inquit, quod audio? Quanam, inquam, de re? Relictam a te veterem jam, inquit: tractari autem novam. Quid ergo, inquam, Antiocho id magis licuerit, nostro familiari, remigrare in domum veterem ¹⁷ e nova, quam nobis in novam e vetere? Certe enim recentissima quæque sunt correctæ & emendatæ maxime. Quanquam Antiochi magister Philo, magnus vir, ut tu existimas ipse, negaret in libris (quod coram etiam ex ipso audiebamus) duas Academiæ esse; erroremque eorum, qui ita putarunt, coarguit. Est, inquit, ut dicis: sed ignorare te non arbitror, quæ contra Philonem Antiochus scripserit.

Immo ¹⁸ vero & istam, & totam veterem Academiæ, aqua absumptam diu, renovari a te, nisi molestum est, velim: & simul, assidamus, inquam, si videtur. Sane istud quidem, inquit: sum enim admodum infirmus. Sed videamus, idemne Attico placeat fieri a me, quod te velle video. Mihi vero, ille. Quid est enim, quod malim, quam ex Antiocho jam pridem audita recordari, & simul videre satissime ea commode dici possint Latine? Quæ cum sunt dicta, in conspectu confedimus omnes.

Tum Varro ita exorsus est. Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes, primus a rebus occultis & ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, avocavisse philosophiam, & ad vitam communem adduxisse: ut de virtutibus & vitiis, omninoque de bonis rebus & malis quæreret: caelestia autem vel procul esse a no-

stra

¹⁶ Nihil ut iisdem de rebus Græcia desideret] Variis modis hunc locum fatigaverunt eruditi. Nam Turnebus reposuit a Græcia desideret. Aldus Nepos edidit, Græcia desideret. Grætero denique placuit, Græcia desideret. Vide nam præter ea conjectura quæ mihi nuper incidit, nihil ut iisdem de rebus Gra-

cia desideretur. Davif.

¹⁷ Veterem] Academiæ. Turneb.¹⁸ Immo vero & istam] Lego ista; nempe quæ contra Philonem disputaret Antiochus. Et ita dant, Ursino teste, libri veteres. Davif.

a Lamb. a qua absum tam diu

stra cognitione censeret, vel, si maxime cognita essent, nihil tamen ad bene vivendum. Hic in omnibus fere sermonibus, qui ab iis, qui illum audierunt, perscripti varie, copiose sunt, ita disputat, ut nihil affirmet ipse, refellat alios: nihil se scire dicat, nisi id ipsum: eoque præstare cæteris, quod illi, quæ nesciant, scire se putent: ipse se nihil scire, id unum sciat: ob eamque rem se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimum esse dictum, quod hæc esset una hominis sapientia, non arbitrari sese scire quod nesciat. Quæ cum diceret constanter, & in ea sententia permaneret, omnis ejus oratio tum ¹⁹ in virtute laudanda, & in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumebatur, ut e Socraticorum ²⁰ libris, maximeque Platonis, intelligi potest.

Platonis autem auctoritate, qui varius, & multiplex, & copiosus fuit, una & consentiens duobus vocabulis philosophiæ forma instituta est, Academicorum & Peripateticorum: qui rebus congruentes, nominibus differebant. Nam, cum Speusippum, sororis filium, Plato philosophiæ quasi heredem reliquisset: duos autem præstantissimos studio atque doctrina, Xenocratem Chalcedonium & Aristotelem Stagiritem: qui erant cum Aristotele, Peripatetici dicti sunt, quia disputabant inambulantes in Lyceo: illi autem, qui Platonis instituto in Academia, quod est alterum gymnasium, cœtus erant & sermones habere soliti, e loci vocabulo nomen habuerunt. Sed utrique Platonis ubertate completi certam quandam disciplinæ formulam composuerunt, & eam quidem plenam ac refertam: illam autem Socraticam dubitationem de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita consuetudinem differendi reliquerunt.

Ita ²¹ facta est differendi, quod minime Socrates probabat, ars

a Vist. Man. Grut. una omnis sapientia

¹⁹ Tum] Lege, tantum. Davif.²⁰ Ut e Socraticorum libris, maximeque

Platonis, intelligi potest] Non equidem ca-

pio, qui hoc ex Platonis maxime libris pos-

sit intelligi, cum apud eum Socrates physica

& musica & geometrica differat. Jamdiu le-

gendum dixi, maximeque Xenophontis intel-

ligi potest: nam Xenophon negat Socratem de

coelis atque natura causis rationibusque unquam

disputavisse, ac ne disciplinas quidem cæteras,

quæ prædicantur Græci appellant, quæ ad bene

vivendum non pergerent, aut arripis-

se, aut comprobasse. Verba sunt Gellii xiv.

3. Idem.

²¹ Ita facta est differendi, quod minime

Socrates probabat, ars quædam philosophiæ]

Eruditissimi viri magno consensu verbum dis-

ferendi hic censent esse delendum, neque vi-

deo qui ferri possit. Faber.

ars quadam philosophiæ, & rerum ordo, & descriptio disciplinæ. Quæ quidem erat primo duobus, ut dixi, nominibus una. Nihil enim inter Peripateticos & illam veterem Academicam differebat. Abundantia quadam ingenii præstabat, ut mihi videtur quidem, Aristoteles: sed idem fons erat utriusque, & eadem rerum expetendarum fugiendarumque partitio. Sed quid ago? inquit: aut sumne sanus, qui hæc vos doceo? nam etsi non sus Minervam, ut ajunt; tamen inepte, quisquis Minervam docet.

Tum Atticus, Tu vero, inquit, perge, Varro: valde enim amo nostra, atque nostros: meque ista delectant, cum Latine dicuntur, & isto modo. Quid me, inquam; putas, qui philosophiam jam professus sim populo nostro exhibiturum? Pergamus, igitur, inquit, quoniam placet.

V. Fuit ergo jam accepta a Platone philosophandi ratio triplex: una de vita & moribus: altera de natura & rebus occultis: tertia de differendo, & quid verum, & quid falsum, quid rectum in oratione, pravumve, quid consentiens, quid repugnans, judicando.

Ac primam illam partem bene vivendi a natura petebant, eque parendum esse dicebant: neque ulla alia in re, nisi in natura, quærendum esse illud summum bonum, quo omnia referrentur: constituiebantque, extremum esse rerum expetendarum, & finem bonorum, adeptum esse omnia e natura & animo, & corpore, & vita. Corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus. Valetudinem, vires, pulchritudinem, in toto: in partibus autem, sensus integros, & præstantiam aliquam partium singularum; ut in pedibus celeritatem, vim in manibus, claritatem in voce, in lingua etiam explanatam vocum impressionem.

Animi autem, quæ essent ad comprehendendam ²² ingenii

²² Adeptum esse omnia e natura] Secundum naturam. Notter de Finib. lib. v. cap. 17. Hanc statum corporis per se ipsum expetit, qui est maxime e natura. Sic & alibi Devisus.

²³ Ad comprehendendam ingenii virtutem]

Sive cum veteribus editis legas ingenii virtutem, sive cum Lambino, Gruteroque malis ad comprehendendam ingenii virtutem; mentis Ciceronis adverteatur vox penultima. Nam virtutes proprie dicuntur, non solum ingenii comprehendenda, sed multo magis vita sunt

virtutem idonea: eaque ab iis in naturam & mores dividebantur. Naturæ celeritatem ad discendum & memoriam dabant: quorum utrumque mentis esset proprium, & ingenii. Morum autem putabant studia esse & quasi consuetudinem: quam partim exercitationis assiduitate, partim ratione formabant; in quibus erat philosophia ipsa. In qua quod inchoatum est, neque absolutum, progressio ²⁴ quadam ad virtutem appellatur: quod autem absolutum, id est virtus, quasi perfectio naturæ, omniumque rerum, quas in animis ponunt, una res optima: Ergo hæc animorum.

Vitæ autem (id enim erat tertium) adjuncta esse dicebant, quæ ad virtutis usum valerent. Jam virtus animi ²⁵ bonis & corporis cernitur in quibusdam, quæ non tam naturæ, quam beatæ vitæ, adjuncta sunt. Hominem esse censebant quasi partem quandam civitatis, & universi generis humani, eumque esse conjunctum cum hominibus humana quadam societate. Ac de summo quidem atque naturali bono sic agunt. Cætera autem pertinere ad id putant, aut ad augendum, aut ad tuendum; ut divitias, ut opes, ut gloriam, ut gratiam. Ita tripartita ab iis inducitur ratio bonorum.

VI. Atque hæc illa sunt tria genera, quæ putant plerique Peripateticos dicere. Id quidem non falso: est enim hæc partitio illorum: Illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum appellarentur, alios Peripateticos, arbitrantur. Communis hæc ratio, & utrisque hic bonorum finis videbatur, adipisci quæ essent prima in natura, quæque ipsa per sese expetenda, aut omnia, aut maxima. Ea sunt autem maxima, quæ in ipso animo atque in ipsa virtute versantur. Itaque omnis illa antiqua philosophia sensit in una virtute esse positam beatam vitam: nec tamen beatissimam, nisi adjungerentur

Tom. II.

M

tur

exprimenda. Quod si virtutes ingenii pro dicitate & memoria positas arbitreris; hæc non a moribus, sed a natura pendunt, adeoque in naturam & mores dividi nequeunt. Non igitur mihi dubium videtur, quin nomen id sit a libris additum. Hoc olim suspicari sunt etiam Paulus Manutius & Pe-

trus Faber. De re ipsa vide Cic. Fin. lib. v. 53. Idem.

²⁴ Progressio] Προκοπή, qua de re extat libellus Plutarchi. Turneb.

²⁵ Animi bonis & corporis] Hæc voces ex margine profectas, adeoque delendas esse censet doctissimus Walkerus. Davos.

tur & corporis, & cætera, quæ supra dicta sunt, ad virtutis usum idonea:

Ex hac descriptione, agendi quoque aliquid in vita & officii ipsius initium reperiebatur: quod erat in conservatione earum rerum, quas natura præscriberet. Hinc gignebatur fuga desidii, voluptatumque contemptio: ex quo laborum dolorumque susceptio multorum, magnorum, recti honestique causa; & earum rerum, quæ erant congruentes cum descriptione naturæ. Unde amicitia existebat, & iustitia, atque æquitas: hæque & voluptatibus, & multis vitæ commodis anteponebantur. Hæc quidem fuit apud eos morum institutio, & ejus artis, quam primam posui, forma atque descriptio.

De natura autem (id enim sequebatur) ita dicebant, ut eam dividerent in res duas: ut altera esset efficiens, altera autem, quasi huic se præbens, ea, quæ efficeretur aliquid. In eo, quod efficeret, vim esse censebant: in eo autem, quod efficeretur, materiam quandam: in utroque tamen utrumque. Neque enim materiam ipsam cohererere potuisse, si nulla vi contineretur, neque vim sine aliqua materia. Nihil est enim, quod non alicubi esse cogatur. Sed quod ex utroque, id jam corpus & quasi *qualitatem* quandam nominabant. Dabitis enim profecto, ut in rebus inusitatis, quod Græci ipsi faciunt, a quibus hæc jam diu tractantur, utamur verbis interdum inauditis.

VII. Nos vero, inquit Atticus. Quin etiam Græcis licebit utare, cum voles, si te Latina forte deficient. Bene sane facis: sed enitar, ut Latine loquar, nisi in hujuscemodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, aut dialecticam appellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo jam utitur pro Latinis. *Qualitates* igitur appellavi, quas *ποιότητες* Græci vocant: quod ipsum apud Græcos non est vulgi verbum, sed philosophorum: atque id in multis. Dialecticorum vero verba nulla sunt publica: suis utuntur. Et id quidem commune omnium fere est artium. Aut enim nova sunt rerum novarum faciendi nomina, aut ex aliis transferenda. Quod si Græci faciunt, qui in iis rebus tot jam secula versantur, quan-

to id magis nobis concedendum est, qui hæc nunc primum tractare conamur? Tu vero, inquam, Varro, bene etiam meriturus mihi videris de tuis civibus, si eos non modo copia rerum auxeris, ut effecisti, sed etiam verborum. Audebimus ergo, inquit, novis verbis uti, te auctore, si necesse erit.

Earum igitur qualitatum sunt alia principes, alia ex iis orta. Principes sunt uniusmodi & simplices. Ex iis autem orta, varia sunt & quasi multiformes. Itaque aer quoque; (utimur enim pro Latino) & ignis, & aqua, & terra, prima sunt. Ex iis autem orta animantium formæ, earumque rerum, quæ gignuntur e terra. Ergo illa initia, & ut e Græco veritam, elementa dicuntur: e quibus aer & ignis, movendi vim habent & efficiendi: reliquæ partes, accipiendi, & quasi patiendi; aquam dico & terram. Quintum ²⁶ genus, e quo essent alia mentesque ²⁷, singulare, eorumque quatuor, quæ supra dixi, dissimile Aristoteles quiddam esse rebatur.

Sed subjectam ²⁸ putant omnibus sine ulla specie, atque carentem omni illa qualitate (faciamus enim tractando usitatis hoc verbum & tritius) materiam quandam, ex qua omnia expressa atque efficta sint: quæ tota omnia ²⁹ accipere* possit, omnibusque modis mutare ³⁰ atque ex omni parte: eoque etiam interire, non ³¹ in nihilum, sed in suas partes, quæ infinitæ ³² secari ac dividi possunt, cum sit nihil omnino in rerum natura minimum, quod dividi nequeat. Quæ autem movean-

M 2

tur,

²⁶ *Quintum genus*] Eandem de quinta natura Platonis, quam Aristoteles semeniam fuisse scribit Proclus in Timæum. Turneb. Idem affirmat Simplicius in lib. viii. Phys. Faber.

²⁷ *Mentesque, singulare*] Vulgo, *mentesque singulares*, id est, ut Turnebus interpretatur, animi singulorum.

²⁸ *Sed subjectam*] Nam illis materia pama omni forma & qualitate caret: id est quod ajunt, *ὄλη ἄμοιρος ἔσθ*. Turneb.

²⁹ *Tota omnia accipere posse*] Elementa & materia omnia quæcumque gignuntur accipiunt, omniumque rerum formas induunt: aut quicquid gignitur, & elementa & materiam accipit, eaque formis mutat & novat. Alii *possunt* & *mutari* legunt, ac de materia

intelligunt, quæ omnium receptaculum sit. *Idem.*

* *Via. Græc. possunt.*

³⁰ *Mutare*] *Novare*, aliis atque aliis subinde advenientibus formis. *Idem.*

³¹ *Non in nihilum*] Quia materiam habent, non possunt in nihilum interire, verum in materiam, licet non primam, resolvuntur, sed forma alia novatam, ut in elementa, quæ ipsorum partes sunt. *Idem.*

³² *Quæ infinite*] Id corporibus omnibus convenit, ut in infinita præstate secari possint, ut Academici & Peripatetici, adeoque geometræ omnes censent, repugnantibus Epicureis, qui corpuseula quædam individua ponunt rerum primordia. *Idem.*

tur, omnia intervallis ³³ moveri: quæ intervalla item infinite dividi possint.

Et cum ita moveatur illa vis, quam qualitatem esse diximus, & cum sic ultro citroque versetur: & materiam ipsam totam penitus commutari putant, & ita effici quæ appellant qualia ³⁴, e quibus in omni natura coherente & continuata cum omnibus suis partibus effectum esse mundum: extra quem nulla pars materiæ sit, nullumque corpus: partes autem esse mundi omnia, quæ insunt in eo, quæ natura sentiente teneantur: in qua ratio perfecta insit, quæ sit eadem sempiterna: (nihil enim valentius esse, a quo intreat) quam vim animum esse dicunt mundi, eandemque esse mentem, sapientiamque perfectam: quem deum appellant, omniumque rerum, quæ sunt ei subiectæ, quasi prudentiam ³⁵ quandam, procurantem cælestia maxime, deinde in terris ea, quæ pertinent ad homines: quam interdum eandem, Necessitatem appellant, quia nihil aliter esse possit, atque ab ea constitutum sit: interdum quasi fatalem & immutabilem continuationem ordinis sempiterni: nonnunquam quidem eandem Fortunam ³⁶, quod efficiat multa improvisa hæc, nec opinata nobis propter obscuritatem ignorationemque causarum.

VIII. Tertia deinde philosophiæ pars, quæ erat in ratione ³⁷ & in differendo, sic tractabatur ab utrisque. ^a Quamquam ³⁸ oriretur ³⁹ a sensibus, tamen non esse iudicium veritatis

³³ Intervallis] Motus spatia habet, que eodem modo in corpora infinite dividi possunt, ut Aristoteles scribit: cumque tempus numerus sit motus primi globi cælestis, eodem modo eius partes infinite secari possunt. Idem.

³⁴ Qualia] Tæ *νῆα*, vel *νενοῦσθαι*. id est, corpora constantia ex materia & forma, vel a forma finita & determinata. Guierus.

³⁵ Quasi prudentiam] *Προνοια* significat, quæ non tantum fit supremi Dei, verum etiam animi mundi, qui cælestia maxime procurat: in quibus nulla mutatio est, sed constantis & ratiis ordo. Turnebus.

³⁶ Fortunam] Cicero in Topicis cap. 17. Cum enim nihil sine causa fiat, hoc ipsum est fortuna exposita, obscura causa, que latentem efficit. Sed nescio quo modo vis assertur

vocabulis, & eorum notiones concurbantur. Ita enim efficitur, ut cum fatum & fortuna plurimum differant, unum tamen idemque esse videatur. Idem.

³⁷ In ratione] In oratione legendum fortassis esse videatur. Idem.

^a Lamb. Quamquam iudicium oriretur

³⁸ Quamquam] Veri disceptatio & diiudicatio dialecticæ propria est: ad veri autem notionem duo comparata sunt, quæ *ἁπλοῦς* dicuntur, sensus & mens. Plato tamen sensui quam minimum tribuit, ac prope nihil: plurimum menti. Idem.

³⁹ Oriretur] Nam quamdiu in hoc corpore inclusus est animus, sensuum ministerio & servitio utitur ad rerum cognitionem, qui tamen ea tantum percipiunt quæ nunquam vere sunt, sed esse videntur. Idem.

ritatis in sensibus. Mentem volebant rerum esse iudicem: solam censebant idoneam, cui crederetur; quia sola cerneret id, quod ⁴⁰ semper esset, simplex, & uniusmodi, & tale, quale esset. Hanc illi *ideam* appellabant, jam a Platone ita nominatam: nos recte *speciem* possumus dicere.

Sensus autem omnes hebetes & tardos esse arbitrabantur, nec percipere ullo modo res eas, quæ subiectæ sensibus viderentur; quæ essent aut ita parvæ, ut sub sensum cadere non possent; aut ita mobiles ⁴¹ & concitatæ, ut nihil unquam unum esset constans; ne idem quidem, quia continenter laborarent ⁴² & fluerent omnia. Itaque hanc omnem partem rerum opinabilem ⁴³ appellabant.

Scientiam autem nusquam esse censebant, nisi in animi ^b motionibus ⁴⁴, atque rationibus. Qua de causa definitiones ⁴⁵ rerum probabant, & has ad omnia, de quibus disceptabatur, adhibebant. Verborum ⁴⁶ etiam explicatio probabatur, id est, qua de causa quæque essent ita nominata; quam etymologiam appellabant. Post argumentis, & quasi rerum notis ⁴⁷ ducibus, utebantur ad probandum & ad concludendum id, quod explanari volebant. In qua ⁴⁸ tradebatur omnis dialectica

⁴⁰ Id quod semper] Plato in Timæo: Quid est quod semper sit, neque ullum habent ortum: & quod signatur, nec unquam sit? quorum alteram intelligentia & ratione comprehenditur; quod unum atque idem semper est: alteram quod esset opinionem per sensus, rationis expert; quod totum opinabile est, id signatur & interit, nec unquam esse vere potest. Mens igitur rerum species que simpliciter sunt & uniusmodi (nihil enim in eis compositum, multiplex, variatum, ut in iis que creata sunt) percipit. Idem.

⁴¹ Ita mobiles] In Theæto & Timæo id a Platone pluribus tractatur: atque hoc in re, ut Laertius ait, Heracliti sententiam sequebatur, omnia mobilia & fluxa esse fluentibus more cæsentis. Idem.

⁴² Laborantur] Cicero in Oratore ad Brutum cap. 3. Has rerum formas appellat *ιδεαι*. . . . Plato: *αἴψα* *σιγῆ* *νεγῆ*, & ait semper esse, ac ratione & intelligentia contineri: cætera *ναῖσι*, occidere, *σιερε*, labi, nec diutius esse uno & eodem statu. Idem.

⁴³ Opinabilem] Quod enim rationis est expert, quoque in sensu consistit, opinabile est, ut ait Plato: opinionem enim creat, non firmam scientiam. Idem.

^b Lamb. motionibus

⁴⁴ Motionibus] Animi agitationibus: nam in cogitando animus Platoni movetur. Alii notionibus legunt, que explicantur definitionibus & etymologiis, ut rationes argumentatione. Idem.

⁴⁵ Definitiones] Semper enim Platoni in omni institutione proficisci placet a definitione. Idem.

⁴⁶ Verborum] Qua de re plurima Plato dissevit in Cratilo. Notatio autem vim & notionem verbi declarat. Idem.

⁴⁷ Rerum notis] Quasi signis & indicibus. Metaphora est. Idem.

⁴⁸ In qua] Non est quo pronomen femininum referatur. Forsan rescribendum, *ι* *β* *ι* *κ* *α*. Davinius. Referatur ad id quod supra, Tertia philosophiæ pars. Anonym.

Cumque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura ⁵⁷ aut more perfectas: hic omnes in ratione ⁵⁸ ponebat. Cumque illi ea genera virtutum, quæ supra dixi, seungi posse ⁵⁹ arbitrarentur: hic nec id ullo modo fieri posse diserebat: nec virtutis ulum modo, ut superiores, sed ipsum habitum per sese esse præclarum, nec tamen virtutem cuiquam adesse, quin ea semper uteretur. Cumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, naturaque & condolecere, & concupiscere, & extimescere, & efferrî lætitia dicerent, sed ea contraherent ⁶⁰, in angustumque deducerent: hic omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem. Cumque eas perturbationes antiqui naturales esse dicerent & rationis expertes, aliaque in parte animi cupiditatem, alia rationem collocarent, ne his quidem assentiebatur. Nam & perturbationes voluntarias esse putabat, opinionisque iudicio fulcipi, & omnium perturbationum arbitrabatur matrem esse immoderatam quandam intemperantiam. Hæc fere de moribus.

XI. De naturis autem sic sentiebat: primum, ut in quatuor initis rerum illis quintam ⁶¹ hanc naturam, ex qua superiores sensus & mentem effici rebantur, non adhiberet. Statue-

iterari notum est: inferri autem que post
& quod hic Cicero facit, minus tritum
est in consuetudine Latine lingue. Itaque,
ne mendosus locus putetur, exempla subiungam. Lib. iv. de Finib. *Omne animal ipsam
sibi commendatum, ut se & salutem in suo
genere, incolumentemque velit.* Et lib. v. cap.
22. *Quis est qui non intelligat & eor. . . .* nos-
fertur aliis, minime propulsant. Stoici non
putant seungi posse. Laetius: *Tis dicitur
omni dicitur dicitur dicitur, & non ulum
suis, & dicitur dicitur.* Id est, *Virtutes animi
suis mutuo sequi, ut qui unam habeat, om-
nes habeat.* Eorum sententia etiam assipu-
latur Alexander Aristotelis interpres, dis-
sertique *opere dicitur dicitur dicitur*, libro se-
cundo de Animo. *Idem.*

⁵⁷ *Natura aut more*] Quæ enim natura
perfecta sunt, ab illis in ratione ponuntur,
ut docilitas, memoria: quæ more, fere in
ea animi parte quæ per se rationis est ex-
pertis, perturbationibusque agitur: quan-
quam rationi parcat. *Turneb.*

⁵⁸ *In ratione*] Nam Zenoni virtus nihil
aliud est quam perfecta ratio, vel quam con-
stans & perpetua ratio vitæ. His definitio-
nes a Stoicis lib. I. Legum Cicero mutatus
est. Quin etiam Zeno perturbationes in o-
pinione & iudicio posuit. *Idem.*

⁵⁹ *Posse arbitrarentur*] Neque enim quis-

quam Academicorum & Peripateticorum, ut
censet Cicero, affirmavit, qui virtutem u-
nam haberet, cum omnes haberet. Id adeo
vix docent exempla. Nam fere prudentia
timidior est, & philosophi libentius in se-
culo quam prælio moriuntur: multosque
abstinentissimos & innocentissimos videmus,
qui ut injuriam non faciunt, ita, cum in-
fertur aliis, minime propulsant. Stoici non
putant seungi posse. Laetius: *Tis dicitur
omni dicitur dicitur dicitur, & non ulum
suis, & dicitur dicitur.* Id est, *Virtutes animi
suis mutuo sequi, ut qui unam habeat, om-
nes habeat.* Eorum sententia etiam assipu-
latur Alexander Aristotelis interpres, dis-
sertique *opere dicitur dicitur dicitur*, libro se-
cundo de Animo. *Idem.*

⁶⁰ *Contraherent*] Vide Tusc. IV.

⁶¹ *Quintam*] Quatuor tantum elementa
Zeno ponit, quintam autem naturam non
agnoscit: celum enim igneum esse putat.
Turneb.

tuebat enim ignem esse ipsam naturam, quæ quidque gigne-
ret, & mentem atque sensus. Discrepabat etiam ab iisdem,
quod nullo modo arbitrabatur quidquam effici posse ab ea,
quæ expertis ⁶² esset corporis: (cujus generis Xenocrates, &
superiores etiam animum esse dixerunt) nec vero, aut quod
efficeret aliquid, aut quod efficeretur, posse esse non corpus.

Plurima autem in illa tertia philosophiæ parte mutavit.
In qua primum de sensibus ⁶³ ipsis quædam dixit nova: quos
junctos ⁶⁴ esse censuit & quadam quasi impulsione oblata ex-
trinsecus: quam ille *φαινομένην*, nos *visum* appellemus licet:
& teneamus hoc verbum quidem; erit enim utendum in reli-
quo sermone sæpius. Sed ad hæc, quæ visa sunt & quasi ac-
cepta sensibus, assensionem adjungit animorum: quam esse
vult in nobis ⁶⁵ positam, & voluntariam.

Visis non omnibus adjuugebat fidem, sed iis solum, quæ
propriam quandam habent declarationem earum rerum, quæ
viderentur. Id autem visum, cum ipsum per se cerneretur,
comprehensibile. Feretis hæc? Nos vero, inquit: quoniam e-
nim modo *κατάληπτον* diceretis? Sed, cum acceptum jam &
approbatum esset, *comprehensionem* appellabat, similem iis re-
bus, quæ manu prenderentur ⁶⁶: ex quo etiam nomen hoc
duxerat, cum eo verbo ante nemo tali in re usus esset: plu-
rimisque idem novis verbis (nova enim dicebat) usus est.
Quod autem erat sensu comprehensum, id ipsum *sensum* ⁶⁷

Tom. II.

N ap-

⁶² *Ab ea quæ expertis esset*] Natura scilicet.
Aliis natura, quæ vis est efficiens, cor-
pore vacat. Zenoni corporata est, ignis scilicet:
proinde & animus qui ex ea gignitur:
nec solum natura, sed qualitates etiam
omnes illis corporatæ sunt, extatque in
Stoicis hac de re libellus Galeno adscriptus,
& hi ab Alexandro graviter oppugnantur.
Quo autem processerint eorum nugæ, ex Plu-
tarcho operæ pretium est cognoscere. *Idem.*

⁶³ *Sensus*] In quibus iudicium veri ve-
teres esse volebant, sed in mente: cum Ze-
no iudicium veri in eorum comprehensioni-
bus posuerit. *Idem.*

⁶⁴ *Junctos*] Actio sentiendi, quam etiam
sensum Stoici dicunt, ex quadam impulsio-
ne visorum constat & componitur, ut cen-
set Zeno. Sic alio loco, *Junctum ex multis*

paribus Cicero dicit. *Turnebus*. Legendum
fortasse, *positos, unitos, vel iustos, unitos*.
Devisus.

⁶⁵ *In nobis positam*] Veteres enim non
nulli, ut Cicero docet in libro de Fato,
censuerant assensiones vi & necessitate fieri.
Turnebus.

⁶⁶ *Prenderentur*] Nam manus proprium
est comprehendere, a cuius comprehensione
vocabulum duxerat Zeno, quod sensibus per-
cepta sic tenerentur, ut quæ manu prehensa
sunt. *Idem.*

⁶⁷ *Sensum*] Stoicis sensus est spiritus a
parte animi, in qua principatus est, ad sen-
sus perveniens; & sensuum comprehensio,
quam hic Cicero *sensum* in neutro genere
dicit, est sensuum actio. Auctor Laetius.
Idem.

appellabat ; & , si ita erat comprehensum , ut convelli ratio-
ne non posset , *scientiam* : sin aliter , *inscientiam* nominabat :
ex qua existeret etiam *opinio* , quæ esset imbecilla , & cum
falso ⁶⁸ incognitoque communis .

Sed inter scientiam & inscientiam , comprehensionem illam ,
quam dixi , collocabat ; eamque neque in rectis ⁶⁹ , neque in
pravis numerabat , sed soli credendum esse dicebat . E quo
sensibus ⁷⁰ etiam fidem tribuebat , quod , ut supra dixi , com-
prehensio facta sensibus & vera esse illi & fidelis videbatur :
non quod omnia , quæ essent in re ⁷¹ , comprehenderet : sed
quia nihil , quod cadere in eam ⁷² posset , relinqueret , quod-
que natura quasi normam scientiæ & principium ⁷³ sui dedisset ,
unde postea notiones rerum in animis imprimerentur ; e
quibus non principia ⁷⁴ solum , sed latiores ⁷⁵ quædam ad ra-
tionem inveniendam viæ reperiuntur . Errorum autem , & temeritatem ,
& ignorantiam , & opinionem , & suspitionem ,
& uno nomine omnia , quæ essent aliena firmæ & constantis
assensionis , a virtute sapientiæque removebat . Atque in iis
fere commutatio consistit omnis , dissensioque Zenonis a super-
rioribus .

XII. Quæ cum dixisset : Et breviter sane , minimeque ob-
scure exposita est , inquam , a te , Varro , & veteris Aca-
demie ratio & Stoicorum . Verum esse autem arbitror , ut An-
tiocho , nostro familiari , placebat , correctionem veteris Aca-
demie potius quam aliquam novam disciplinam putandam .

Tunc Varro , Tuæ sunt nunc partes , inquit , qui ab anti-
quo-

⁶⁸ Cum falso] Opinatur enim in falsis
& iis quæ non sunt nobis cognita . Itaque
sapiens Zenoni non opinatur , & ab eo in
rebus malis opinio numeratur . *Idem* .

⁶⁹ In rectis] Scientiam enim Zeno in
laude ponit : opinionem & inscientiam in
vicio : comprehensionem inter utramque col-
locat , neque in rebus bonis aut malis nu-
merat . *Idem* .

⁷⁰ Sensibus fidem] Cum veteres menti tri-
buerent . *Idem* .

⁷¹ In re , comprehenderet] Non enim sen-
suum comprehensio vim totam rei sine præ-
termissione complectitur , cum exteriora tan-
tum lineamenta attingat , eaque quæ sub

sensum quemque cadunt , ut sub aspectum
colores , sub auditum soni . *Idem* .

⁷² In eam] Comprehensionem .

⁷³ Principium sui] Comprehensionem sen-
sibus factam . *Idem* . Aliquis deesse putet ,
eam . Plenior quidem eo addito locutio fu-
tura sit . *Faber* . Ipse legerim , *quamque na-
tura &c. Docuitus* .

⁷⁴ Non principia] Quæ comprehensiones
sunt . *Tursueh* .

⁷⁵ Sed latiores] Notitiæ quædam ex com-
prehensionibus oriuntur : sunt enim hæ intel-
ligentiæ fundamenta quædam scientiæ . Er-
rores & *μηδὲν* Stoici vocant . *Idem* .

quorum ratione nunc desciscis , & ea , quæ ab Arcefila nova-
ta sunt , probas , docere quod & qua de causa discidium fa-
ctum sit ; ut videamus , fatiſne ista sit iusta defectio .

Tum ego , Cum Zenone , inquam , ut accepimus , Arcefilas
sibi omne certamen instituit , non pertinacia , aut studio
vincendi , ut mihi quidem videtur , sed earum rerum obscuri-
tate , quæ ad confessionem ignorationis adduxerant Socratem ,
& veluti amantes ⁷⁶ Socratem , Democritum , Anaxagoram ,
Empedoclem , omnes pæne veteres : qui nihil cognosci , nihil
percipi , nihil sciri posse dixerunt ; angustos sensus , imbecil-
los animos , brevia curricula vitæ , & (ut Democritus) in
profundo veritatem esse demersam ; opinionibus & institutis
omnia teneri ; nihil veritati relinquere ; deinceps omnia tenebris
circumsula esse dixerunt . Itaque Arcefilas negabat esse quid-
quam , quod sciri posset , ne illud quidem ipsum , quod Soc-
rates sibi reliquisset . Sic omnia latere ^a censebant in oculis :
neque esse quidquam , quod cerni aut intelligi possit :
quibus de causis nihil oportere neque profiteri , neque affirma-
re quemquam , neque assertionem approbare : cohibereque sem-
per , & ab omni lapsu continere temeritatem : quæ tum esset

N 2 un-

⁷⁶ Veluti amantes Socratem] Locus est
corruptus : nam non amore Socratis , sed ob-
servantia rerum , Democritus , Empedocles ,
& Anaxagoras ad ignorantie confessionem
sunt adducti . Quapropter viri docti reponunt
Et velut iam ante Socratem . Sed illud *velut*
hic importunum est , ac omnino legendum ,
Et , iam ante Socratem , Democritum , &c.
Prius enim ii , quam Socrates , hunc philo-
sophandi modum sequebantur . Olim videlicet
in hoc loco variis fuit lectio , nonnulli
ante præferbant . Annis autem volentibus ,
hæc scripturæ diversitas , ad oram libri vel
inter lineas notata , in orationis invasi se-
riem ; unde factum *Et vel ut iam ante Socra-
tem* : tandem vero vocabulis male conjun-
ctis literaque perperam repetita *Et veluti nimis
amantes Socratem* . Hæc origo mendæ , quod
homines doctos habuit exercitos . Muretus
quidem Var. Lect. ix. 14. reponit *adduce-
rant Socratem , velut iam ante Socratem* . Sed
commodior videtur ea , quam institimus ,
via : quamque prior inicit vir ille doctus xv.

16. Addit autem Muretus Democritum , Ana-
xagoram , Empedoclem ante , ut opinatur , mor-
tuos fuisse , quam avia Socratis nasceretur .
Quod omnino falsum : nam Democritus uni-
co duntaxat anno natus est ante Socratem ,
eique fuit superstes . Anaxagoras autem xi.
tantum annos major fuit quam Socrates .
Nec Empedocles eum longe videtur quate
præcessisse , siquidem insignis fuerit A. P. J.
4270. cum Socrates inter viros esse coepit
eiusdem Periodi A. 4245. Hic est accuratissi-
mi chronologi D. Petavii calculus . Rogat
autem Petrus Faber , cur Apollo Socratem
sapientissimum Græciæ dixerit : quod is pro-
fiteatur se nihil scire : siquidem veteres i-
dem antea dixerant . Hoc nimirum constan-
ter dicebat Socrates , & in ea sententia per-
manebat ; cum omnes isti nimis etiam que-
dam afferrent , plusque profiteantur se scire
quam sciunt . Vide Acad. II. 6. & Sextum
Empiricum Pyrrhon. Hypoty. lib. I. cap. 30.
Devisus .

^a Lamb. censebat

insignis, cum aut falsa, aut incognita res approbaretur: neque hoc quidquam esse turpius, quam cognitioni & perceptioni assertionem approbationemque præcurrere.

Huic rationi quod erat consentaneum, faciebat, ut contra omnium sententias dies jam plerosque^b deduceret: ut, cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur. Hanc Academiam novam appellant: quæ mihi vetus videtur: si quidem Platonem ex illa vetere numeramus. Cujus in libris nihil affirmatur, & in utramque partem multa differuntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur. Sed tamen illa, quam exposui, vetus; hæc nova nominetur: quæ usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcefila fuit, in eadem Arcefilæ ratione permansit. Carneades autem nullius philosophiæ partis ignarus, & ut cognovi ex iis, qui illum audierant, maximeque ex Epicureo Zenone, qui cum ab eo plurimum dissentiret, unum tamen præter cæteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate *** *Reliqua desiderantur.*

^b Idem. differret

DE FINIBUS
BONORUM ET MALORUM,

AD M. BRUTUM,

LIBER PRIMUS.

ARGUMENTUM.

HIS quinque de Finibus bonorum & malorum libris excussa sunt veterum Philosophorum, sed præcipue Epicuri, Stoicorum, & Peripateticorum de summo bono & malo sententiæ: is est enim, quem Finem Bonorum & Malorum, imitatus Græcos, dixit, qui τέρτος, quod est in quaque re summum, appellant; cap. 12. Et prima quidem disputatio, quæ in Epicuri sententiâ versatur & explicanda & rejicienda, duobus primis libris continetur. Ea fingitur habita esse in Cumano Ciceronis, cum eo L. Torquatus & C. Triarius salutandi Ciceronis causa venissent. Torquatus Epicurei partes suscipit, & libro I. explicat Epicuri sententiâ. Hujus disputationi præmittitur a Cicerone reprehensio philosophiæ Epicureæ in universum omnis: cap. 6. 7. Ipsi autem, quæ Torquato tribuitur, disputationis hæc est summa: Epicurum summum bonum posuisse in voluptate, summum malum in dolore, quod omne animal simul atque natum sit, voluptate gaudeat, dolorem aspernetur & repellat, quantum possit: ex quo intelligatur, natura id omnibus insitum esse, ut voluptatem summum bonum putent: neque tam argumentatione hic opus esse, quam mediocri admonitione & animadversione: sed rectius agere tamen eos, qui, quod multa contra voluptatem dicantur, rationibus conquisitis de ea re disputandum putent: cap. 9. Qui accusent voluptatem, doloremque laudent, non ipsam voluptatem, sed eos potius accusare, qui blanditiis presentium voluptatum corrupti, futuros dolores non provideant, aut perferendis doloribus parvis